

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพของคน เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ จากรายงานการสำรวจแรงงาน พ.ศ. 2506 พบว่าจำนวนคนที่ เป็นเกษตรกร ชาวประมง นักล่าสัตว์ คนงานป่าไม้ ร้อยละ 90 ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และต่ำกว่า ร้อยละ 30 ไม่ได้รับการศึกษาเลย และในบรรดาคนงานที่ประกอบอาชีพทางอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 75 ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 และต่ำกว่าร้อยละ 20 เศษ ไม่ได้รับการศึกษาเลย มีคนงานร้อยละ 1 เท่านั้นที่จบอาชีวศึกษาชั้นสูง และร้อยละ 4 จบหลักสูตรอาชีวศึกษาระยะสั้น¹ จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ อาจเป็นเครื่องชี้ให้เห็นสาเหตุที่ทำให้ประสิทธิภาพในทางการเกษตร และทางอุตสาหกรรมของประเทศไทย หน้านั้นต่ำ เพราะกำลังคนในประเทศขณะนั้นยังไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างตระหนักในความจริงข้อนี้ จึงได้พยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา โดยเพิ่มปริมาณโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และสังคม ในปี พ.ศ. 2512 มีนักเรียนสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 198,726 คน² เพียงระยะอีก 4 ปีต่อมาคือ ปี พ.ศ. 2516 จำนวนนักเรียนที่สำเร็จ

¹ กอ สวัสดิ์ธานีชัย, และ Stanley P. Wronski. การมัธยมศึกษาการวางแผนกำลังคนและการศึกษาในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2509), หน้า 20-21.

² เลื่อน สุริหาร, "การศึกษาเพื่อชนส่วนใหญ่ของประเทศ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ. (กรกฎาคม, 2513) : 69-82

การศึกษาชั้นประถมปีที่ 7 เพิ่มขึ้น 293,739 คน แต่โรงเรียนรัฐบาลสามารถรับเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาได้ 117,462 คน เหลืออีก 87,561 คน ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลได้¹ ถึงแม้สถานศึกษาเอกชนจะแบ่งเบาภาระไปส่วนหนึ่ง แต่ก็พบปัญหาความคืบคือ ความเดือดร้อนของผู้ปกครองที่ต้องเสียค่าเล่าเรียนแพง มาตรฐานการศึกษาต่ำ ฯลฯ เป็นต้น อัตราการเพิ่มของปริมาณความต้องการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในส่วนกลาง และชุมชน ที่มีประชากรหนาแน่นจะสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของประเทศ ทั้งนี้นอกจากจะมาจากสาเหตุภาวะการเจริญพันธ์ของประเทศไทยสูงคือ ประมาณร้อยละ 3.0-3.2 ต่อปี² ก็ยังมาจากสาเหตุที่ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในส่วนกลาง เพราะสถานศึกษาในส่วนกลางมีคุณภาพสูงกว่าในส่วนภูมิภาค ทำให้โอกาสที่จะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีมากกว่าการเรียนในส่วนภูมิภาค จึงทำให้ในส่วนกลางและชุมชนที่มีประชากรหนาแน่นขาดแคลนที่เรียน จำเป็นต้องมีการเพิ่มปริมาณที่เรียนให้มากขึ้น แต่โรงเรียนในส่วนกลางมักมีราคาแพง เพราะราคาที่ดินแพง ถ้าจะสร้างอาคารเรียนในที่ดินแพงก็ต้องสร้างเป็นตึกขนาดใหญ่ราคาค่านับล้าน ๆ บาท การกระทำเช่นนี้ทำให้ขาดแคลนงบประมาณ³ การแก้ปัญหา การขาดแคลนที่เรียนในส่วนกลาง จึงได้ใช้วิธีการ ปิดสอนสองผลัด

การจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสองผลัด เคยจัดมาแล้วในระหว่างปีการศึกษา 2497-2502 และมาเริ่มจัดใหม่อีกครั้งหนึ่งตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 เป็นต้นมา⁴ การเปิด

¹ กองสถิติและประเมินผล, กรมสามัญศึกษา. "สถิติจำนวนนักเรียน," (พิมพ์คัด).

² สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2520. หน้า 42.

³ กอ สวัสดิ์พานิชย์. "สภาพของการมัธยมศึกษาของประเทศไทย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ. (กรกฎาคม, 2513) : 14-29.

⁴ ลีปนันท เกตุทัต, "สรุปผลการวิจัยและการสัมมนา การจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสองผลัด," 2521. (อัครสำเนา).

สอนสองผลัดเป็นการแก้ปัญหสถานทีเรียนมีไม่เพียงพอ ทำให้สามารถเพิ่มทีเรียนได้อีก
 เกือบเท่าตัว และเป็นการใช้อาคารสถานทีที่มีอยู่อย่างเต็มที่ จากกรวิจัยเรื่องการมัธยม
 ศึกษาในประเทศไทย ปรากฏว่าอาคารสถานทีของโรงเรียนมัธยมศึกษา ถูกใช้เพียงร้อยละ
 70 เท่านั้น และใช้เวลาเรียนเพียง 180 วัน ในหนึ่งปี เหลือเวลาที่ไม่ได้ใช้เรียนอีก
 185 วัน¹ แต่การจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสองผลัดก็ประสบปัญหามากมาย เช่น ผลการ
 เรียนของนักเรียนสองผลัดไม่เท่ากัน คุณภาพการเรียนการสอนต่ำกว่าโรงเรียนที่จัดสอน
 ผลัดเดียว นักเรียนมีเวลาว่างมากมักมีปัญหาด้านความปลอดภัย นักเรียนรอบเช่ามาสาย
 รอบบ่ายหนีเรียน การปฏิบัติงานของครูทั้งสองผลัดไม่ประสานกัน ครูและนักเรียนเกิดความ
 แยกแยก ฯลฯ กรมสามัญศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบมีนโยบายจะให้เลิก แต่ไม่สามารถทำได้
 ในระยะอันใกล้² เพราะปริมาณความต้องการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีมาก คณะกรรมการ
 การศึกษาแห่งชาติ ได้วางเป้าหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและ
 เอกชนในระยะปี 2520-2524 ดังนี้

¹ กอ สวัสดิ์พานิชย์, "การวิจัยเรื่องการมัธยมศึกษาในประเทศไทย,"
ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513),
 หน้า 74-75.

² สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และ
 กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, "การจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสองผลัด"
 กรุงเทพมหานคร : 2521. (อัครสำเนา).

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน
ในระยะปี พ.ศ.2520-2524¹

ชั้น	พ.ศ.					
	2520	2521	2522	2523	2524	
ม.1		552,010	621,670	699,880	793,680	
ม.ศ.1	ม.2	427,840	476,080	546,610	161,270	694,380
ม.ศ.2	ม.3	349,740	411,040	470,580	543,130	612,870
ม.ศ.3	ม.4	301,940	334,600	395,000	458,600	317,800
ม.ศ.4		113,300	131,500	145,700	161,900	184,700
ม.ศ.5		75,500	94,400	114,000	132,300	153,300
รวม		1,268,320	1,999,630	2,293,560	2,612,080	2,756,730

จะเห็นว่าใน ปี พ.ศ.2521 ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มโยกแผนการศึกษา พ.ศ.2520 โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องรับนักเรียนเพิ่มเป็นสองเท่าของปกติ คือรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นนอกจากจะไม่สามารถเลิกการจัดการเรียนการสอนสองผลัดในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้แล้วก็ยังคงจัดเพิ่มขึ้นอีกในบางโรงเรียน และจากการที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้นักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในเขตท้องที่ที่ตนอยู่อาศัย เพื่อลดปัญหาการจราจร ทำให้โรงเรียนที่อยู่ในเขตที่มีประชากรแออัดซึ่งมีปัญหาเรื่องอาคารสถานที่อยู่แล้ว ต้องมีปัญหาเรื่องนักเรียนเพิ่มขึ้น ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนมัศึกษามีแนวโน้มที่จะต้องจัดสอนสองผลัดต่อไป

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "เป้าหมายจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา," (อัครสำเนาะ).

จากผลการวิจัยและสัมมนาเรื่อง การจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสองผลัด โดย คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา พบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่จัดสอน สองผลัดมักมีปัญหาความประพฤติ และผลการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร สาเหตุน่าจะมาจาก การที่มีเวลาว่างมาก และใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องนี้เพื่อให้ ทราบข้อเท็จจริง พอเป็นแนวทางในการแก้ไขในอนาคต

✓ ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการใช้เวลาว่างของนักเรียนสองผลัด ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยคาดว่าผลการวิจัยจะให้ประโยชน์ดังนี้

1. จะทำให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนได้ทราบถึงสภาพการใช้เวลาว่างของ นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนสองผลัด
2. จะทำให้ครู และผู้บริหารโรงเรียน ได้ทราบความต้องการที่จะร่วมกิจกรรม ในเวลาว่างของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนสองผลัด
3. ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้ ครู และผู้บริหารโรงเรียนมัธยม ศึกษาที่เปิดสอนสองผลัดจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้สอดคล้องกับสภาพและความ ต้องการของนักเรียน
4. ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียน การสอนสองผลัด ในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

✓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจการใช้เวลาว่างของนักเรียนสองผลัดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง อาชีพ รายได้ การศึกษาของผู้ปกครอง และความคาดหวังเกี่ยวกับชีวิตในอนาคต กับกิจกรรมการใช้เวลาว่างของนักเรียนสองผลัด ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบน้ำหนักการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมระหว่าง
 - 3.1 นักเรียนสองผลัด ชาย หญิง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 3.2 นักเรียนที่เรียนต่างผลัดกัน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 3.3 นักเรียนสองผลัดในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 3.4 นักเรียนสองผลัดที่เลือกเรียนสายวิชาที่ต่างกัน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. ตัวอย่างประชากรที่นำมาศึกษาเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดสอนสองผลัด ภาคปลายปีการศึกษา 2521
2. ตัวแปรที่จะทำการศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิภาค วิชาที่เลือกเรียน การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของบิดามารดา ความคาดหวังเกี่ยวกับชีวิตในอนาคต กับกิจกรรมการใช้เวลาว่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม

เท่านั้น

ขอตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่ากลุ่มตัวอย่างที่ออกแบบสำรวจการใช้เวลาว่างออกแบบสำรวจด้วยความจริงใจ
2. ความมากน้อยในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง ตามความรู้ลึกของผู้ตอบ สามารถแทนได้ความคะแนนดังนี้

ไม่เคยทำเลย	0	คะแนน
ไม่ค่อยได้ทำ	1	คะแนน
ทำบ้างไม่ทำบ้าง	2	คะแนน
ทำค่อนข้างบ่อย	3	คะแนน
ทำเสมอและเป็นประจำ	4	คะแนน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจจะได้ผลไม่สมบูรณ์ เนื่องจาก

1. นักเรียนไม่สามารถตอบข้อความในแบบสอบถามครบทุกข้อ เช่น นักเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพทำนา หรือค้าขาย ไม่สามารถบอกรายได้ของบิดามารดาได้
2. รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนสองผลิตภัณฑ์ที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันมีทั้งหมด 14 รูปแบบ¹ การจะเลือกใช้รูปแบบใดขึ้นอยู่กับพิจารณาของทางโรงเรียนเอง และบางรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ และขาย ไม่ได้แยกเวลาจากกันอย่างเด็ดขาด

✓ คำจำกัดความ

เวลาว่าง หมายถึง เวลาที่นอกเหนือจากการเรียนตามตารางสอนที่โรงเรียนกำหนด และเวลาที่ปฏิบัติภารกิจส่วนตัวประจำวัน

นักเรียนสองผลิตภัณฑ์ หมายถึง นักเรียนสองกลุ่มเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกัน โดยทั้งสองกลุ่มเริ่มเรียนในเวลาไม่พร้อมกัน

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, "การจัดโรงเรียนมัธยมศึกษาสองผลิตภัณฑ์" กรุงเทพมหานคร: 2521. (อัครสำเนา).

นักเรียนผลัดเช้า หมายถึง นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่สอนสองผลัด ที่ใช้เวลาเรียนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 7.30-12.00 น. หรือ 8.00-12.30 น.

นักเรียนผลัดบ่าย หมายถึง นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่สอนสองผลัด ที่ใช้เวลาเรียนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 12.30-17.00 น. หรือ 13.00-17.30 น.

นักเรียนสลับผลัด หมายถึง นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่สอนสองผลัด ที่ภายในหนึ่งอาทิตย์จะเรียนผลัดเช้าในบางวัน และเรียนผลัดบ่ายในบางวัน

การศึกษาของบิตามารคา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษา ของบิตาหรือมารคา แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตามระบบการศึกษาของชาติ คือ

1. ไม่มีการศึกษา
2. การศึกษาระดับประถมศึกษา
3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา
4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือสูงกว่า

อาชีพของบิตามารคา หมายถึง ชนิดของงานที่บิตาหรือมารคาของนักเรียน ผู้นั้นทำอยู่ แบ่งเป็น 5 ประเภทคือ

1. ข้าราชการ ข้าราชการบ้านนาฏ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ
2. ลูกจ้าง
3. ค้าขาย
4. เกษตรกร
5. อาชีพอิสระอื่น ๆ

รายได้ของบิตามารดา หมายถึง ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่ได้จากการทำงาน
ประจำ กับรายได้พิเศษ แบ่งเป็น 2 ระดับ
คือ

ระดับสูง ได้แก่ ผู้มีรายได้สูงกว่า รายได้
เฉลี่ยของบิตามารดาของ
กลุ่มตัวอย่างประชากร
ระดับต่ำ ได้แก่ ผู้มีรายได้ต่ำกว่ารายได้
เฉลี่ยของบิตามารดาของ
กลุ่มตัวอย่างประชากร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย